

DİN VE EĞİTİMİNİN TOPLUMSAL YÖNÜ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Abdulkadir ÇEKİN*

Özet

Din, toplumsal yaşamın önemli olgularından birisidir. Günlük hayat içerisinde dinle ilgili durum ve olayların yoğun olarak yer alması, dinin toplumsal bir varlık olduğunu göstermektedir. Din ile insan arasındaki ilişki, tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar varlığı sürdürmüştür ve dini öğretilerin nesilden nesile aktarımı şeklinde dinin eğitimi de din-insan ilişkisi kadar eskiye dayanmaktadır. Bu makalede, dinin sosyal yönü ve işlevleri, okullardaki din eğitimi faaliyetlerinin öğrencilerin sosyal gelişimleri açısından durumu tartışılacak ve din derslerinin öğrencilerin sosyalleşmelerine ve toplumu anlamalarına olumlu katkılarının olduğu ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Din, toplum, eğitim, din eğitimi.

THE EVALUATIONS ON SOCIAL ASPECT OF RELIGION AND ITS EDUCATION

Abstract

Religion is one of the prominent facts of social life. In daily life, intensively presence of situations and events related to religion has been indicated that the religion is a social phenomenon. The relation between religion and human being has always been exist from early historical times to present and religious education as a transmission of religious principles from generations to others is also an ancient event like the relation between religion-human being. In this paper, social aspect and functions of religion, the situation of formal religious educational activities in schools in connection with social development of student will be discussed and positive contributions of religious education lessons in schools to the socialization of student and appreciating of the society will bring up.

Keywords: Religion, society, education, religious education

* Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, acekin@kastamonu.edu.tr

Giriş

Toplumsal hayatın önemli parçalarından birisi “din” kurumudur. Din, insanların yaratılış amacına uygun olarak kendini sürekli geliştirmek ve olgunlaştırmak amacına ulaşmada bir kılavuz görevi görmektedir. Din, bireysel olduğu kadar toplumsal yönü de olan bir yapıdır. Eğitim kurumları, toplumun kültürünü ve yaşam biçimini yeni yetişen nesillere aktarma gibi önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Toplumsal kültürün önemli bir parçası olan dini kültür unsurları, eğitim yoluyla genç kuşaklara aktarılarak yaşatılmasının yanı sıra onların kişiliklerinin oluşumunda da önemli bir işleve sahiptirler. Örgün eğitim kurumlarındaki din öğretimi bir bilgi verme vasıtası olmakla beraber, aynı zamanda insanın bilgi elde etme yollarını ve aklını kullanma kabiliyetini geliştiren bir süreçtir. Bu noktada karşımıza din öğretiminin önemli bir amacı çıkmaktadır: “yetişmekte olan nesle din hakkında doğru bilgi vermek ve gençleri bilinçlendirmek”.¹ Eğitim kurumlarındaki din öğretimi ülkemiz gençliğinin dini bilgilerini doğru bir şekilde kazanarak din konusunda bilinçlenmesi açısından önemli bir görev üstlenmiştir. Bu bağlamda toplumumuzun dini kültür alanıyla ilgili olarak aktarımını sağlayacak en önemli unsurlardan birisi okullardaki din kültürü ve ahlak bilgisi dersleridir.

Sosyolojik Din Tanımları

Din olgusu üzerine düşünen birçok düşünür dini bir yönüyle ele almış, bunun neticesinde farklı din tanımları ortaya çıkmıştır. Din sosyolojisi literatüründe din tanımlarının genel olarak iki kategoride toplandığı görülmektedir. Bunlar özsel ve işlevler tanımlardır.

Özsel tanımlar, dinin muhtevası üzerinde durarak onun insanlar için getirdiği değerleri ön plana çıkarmıştır. Özsel tanımlarda din daha

¹ MEB., *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı*, (Ankara: MEB Yayınları, 2010), s. 5.

çok bireyin tecrübesi olarak tanımlanırken, dinin aşkınlık, kutsallık yönüne vurgu yapılmış ve toplumsal bir varlık oluşu göz ardı edilmiştir.² Dinin özsel tanımları arasında Edward Tylor dini “*ruhsal varlıklara inanç*” olarak tarif etmiş ve bir aşkınlığı ifade etmiştir. R. Otto ise dini “*kutsalın tecrübesi*” olarak tanımlamıştır. Melfrod Spiro’ya göre din “*kültürel olarak varsayılp kabul edilen insanüstü varlıklarla kültürel olarak kalıplaşmış etkileşimden oluşan bir kurumdur*”. Bir diğer özsel tanım da Peter L. Berger tarafından ifade edilmiştir. Berger şöyle tarif eder: “*Din kutsal kozmosun kendisiyle tesis edildiği beşeri girişimdir*”.³

İşlevsel tanımlarda ise din, birey ve toplum hayatında hangi işlevi yerine getirdiğine bağlı olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyenler dinin, özde ve temelde ne olduğuyula değil ne gibi işlevler yerine getirdiğiyle ilgilenmektedirler. Din kavramını işlevsel olarak ele alan ilk sosyologlardan olan Durkheim’a göre; “*Bir din, kutsal şeyler, yani ayrı tutulan ve yasaklanan şeylerden oluşan birleşik bir sistemdir. Bu inanç ve pratikler onları kabul eden kimseleri kilise denen manevi bir topluluk halinde bir araya getirir. Tanımızda yer alan ikinci unsur birinci unsurdan daha az önemli değildir. Çünkü din fikri kilise fikrinden ayrı olduğunu göstermekle dinin gayet ortak bir şey olduğunu gösterir.*”⁴ Max Weber için de din aşkın, otonom bir güce katılma değil daha çok insanı anlamlandırma ile ilgili bir eylemdir. Weber, dini ve dini davranışı bireysel davranıştan çıkarır. Başka bir ifadeyle dini-sosyal davranışın bireysel olarak inşa edildiğini savunur. Ona göre dinin sosyal sonuçları, dinin özü değil türevidir.⁵ Bunların dışında M. Yinger, K. Marx, T.

² Hans Freyer, *Din Sosyolojisi*, (Ankara: Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Yayınları, 1964), s. 32.

³ Peter L. Berger, *Dini Kurumlar*, çev: Adil Çiftçi, (İzmir: Anadolu Yayınları, 1999), s. 256.

⁴ Emile Durkheim, *Dini Hayatın İbtidai Şekilleri*, çev: Hüseyin Cahit, (İstanbul: 1923), s. 94.

⁵ Vrijhof, “Din Sosyolojisi Nedir?”, *Din Sosyolojisi*, (Ankara: Vadi Yay., 1998), s. 17-18.

Parsons, G. Lenski, T. Luckman, J. Wach, Geertz gibi sosyologlar da dine işlevsel bir tanım getirmeye çalışmışlardır.⁶

Dinin Toplumsal Boyutu ve İşlevleri

İnsanlık tarihi kadar eskilere uzanan din, tarihin her döneminde bireyleri ve toplumları etkileyen en önemli kurumlardan birisi olmuştur. İnsanın var olduğu her yerde bir dine mensup insanlara rastlanmış ve dini olmayan bir toplum bu güne kadar görülmemiştir.⁷ Nitekim M. Eliade de ilk insanın “*dindar adam*” olduğunu ve anlamlı bir dünyanın ancak kutsalın keşfi ile mümkün olabileceğini ileri sürmüştür.⁸

Din, toplumlarının evrensel bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Din, kültürün ilk basamaklarından başlayarak aile, kabile, boy ve millet gibi birliklerle hep yakın ilişki içerisinde olmuştur. İnsanlığın din ile olan bu ayrılmazlığı, bizi dinin insanın toplumsal boyutuyla ilişkisine götürmektedir. Dinin toplumsal boyutlu oluşu onun, hayatın hemen her alanında insanları etki altında bırakışı ile alakalıdır. Dinlerde bulunan ahlaki ilke ve esaslar, insanların toplumsal eylemlerini güçlü bir biçimde etkiler ve böylece toplumsal düzenin objektif yapısının belirlenmesinde önemli bir rol oynar.⁹ Her insan topluluğu bir dünya kurma girişimi içinde olmuştur. Bu teşebbüste yer alan çeşitli olgu ve unsurlar arasında din özel bir yer işgal eder.¹⁰ Dolayısıyla inşa edilen dünyada din ile insan arasında ve doğal olarak din ile toplum arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

Din-toplum ilişkileri farklı düzeylerde ele alınmakla birlikte, değerlendirmeler genelde iki grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi, toplumsal yapının din tarafından şekillendirildiği; ikincisi ise, bunun aksine, dinin toplumsal yapı ve şartların bir ürünü olduğu şeklindeki

⁶ Ejder Okumuş, *Toplumsal Değişme ve Din*, (İstanbul: İnsan Yay., 2003), s. 60.

⁷ Hans Freyer, s. 31.

⁸ Mircea Eliade, *Dinin Anlamı ve Fonksiyonu*, çev: Mehmet Aydın, (Konya: 1995), s. 1.

⁹ Joachim Wach, *Din Sosyolojisi*, (İstanbul: MÜİF Yayınları, 1995), s. 61.

¹⁰ Peter L. Berger, s. 29.

görüşlerdir.¹¹ Şüphesiz her din, az ya da çok değişmiş bir toplum modeli sunmakta; sunulan bu değişim modeli, toplumsal hayatın yeniden şekillenmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda toplumsal örgütlenme, biçim ve davranışların şekil ve karakteri dinin yoğun etkisi altında bulunmaktadır.

Din, toplumlara belli bir zihniyet kazandırma, toplumsal kontrol, toplumu yeniden yapılandırma ve bütünleşmeyi sağlama gibi bir takım temel toplumsal işlevleri üstlenmektedir. Dinin işlevlerinden birisi insanlara belirli bir dünya görüşü kazandırmasıdır. İnsanlar dinlerinin etkisiyle bir zihniyete; dünya görüşüne sahip olurlar. Dinin kendisine kazandırdığı zihniyet yapısıyla insanlar, dünya ve dünyevi olaylar karşısında nasıl bir eylem ve tutum içerisinde bulunacaklarını belirlerler. Böylece din, bir zihniyet ve ideoloji kazandırma işlevi görür.¹² Dinin bir diğer işlevi ise toplumsal bütünleşmeye yaptığı önemli katkıdır. Toplumsal bütünleşme bir toplumsal sistemin unsurları veya bir milletin mensupları arasında mevcut olup, birlik ve bütünlüğü temin eden, ortak meseleler karşısında ortak tavır ve davranışlar ortaya koymayı sağlayan karşılıklı bağlılıktır. Bir toplumsal bütünleşmede din ve ona dayalı ahlak sistemi en önemli yeri işgal eder.¹³ Bireylere belirli bir kimlik kazandırma da dinin işlevleri arasında yer alan önemli bir durumdur. Dinini ortaya koyduğu bu kimlik kalıpları insanın hayatına bir anlam kazandırır; insanın hayatının anlamını kavramasına, hedefini anlamasına ve niçin var olduğunun bilincine varmasına vesile olur.¹⁴ Din, kültürün korunmasında, kuşaktan kuşağa aktarılmasında, kültürün süreklilik kazanmasında da işlevseldir. Din, kültürün geçerliliğini topluma kabul ettirerek, kültürü kendi şemsiyesi altına

¹¹ Mustafa Aydın, *Kurumlar Sosyolojisi*, (Ankara: Vadi Yayınları, 1997), s. 128-129.

¹² Max Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, çev: Zeynep Aruoba, (İstanbul: Hil Yayınları, 1985); Sabri Ülgener, *Zihniyet ve Din*, (İstanbul: Derin Yayınları, 2006).

¹³ Yümnü Sezen, *Sosyoloji Açısından Din*, (İstanbul: İFAV Yayınları, 1993), s. 114.

¹⁴ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 1993), s. 110-111.

olarak korur ve verdiği eğitim ve anlayışla kuşaktan kuşağa aktarır.¹⁵ Toplumda birçok problemin kaynağı olarak ortaya çıkabilecek değerler çatışmasını önlemede de din etkili bir işlev sunmaktadır. Din, değerlerin toplumca kabulünü sağlar, değerleri pekiştirir ve değerler arasında hiyerarşik bir yapı oluşturarak bu çatışmayı önlemede önemli bir vazife görür.¹⁶ Din bir disiplin olarak fert ve toplum hayatını düzenleyen kitleleri birlik duygusu içerisinde yaşamaya sevk eden bir müessesedir. Din genel olarak toplumu hedef alır ve toplumun kalkınması için kültürel, ekonomik ve sosyal birçok konuya dikkat çeker.

Din Eğitiminin Sosyal Yönü

Din, insanı önce Allah'a inanmaya davet eder ve ona aklını kullanarak doğruyu ve gerçeği bulmayı öğretir. Ancak, insan aklı yanlış bilgilerle yönetilirse, gerçeği tek başına bulamayabilir. Bu yüzden Allah, insan aklını vahiyle desteklemiştir. İlahi bilgilerin bireylere aktarılması, din eğitimiyle mümkündür. Bireysel ve sosyal bir ihtiyaç olan din eğitimi okullarda gerçekleştirilmelidir. Her ne kadar eğitim hayatı boyu devam eden bir süreç olsa da, bireylere belli amaçlar doğrultusunda plânlı ve programlı eğitim vermek öncelikle okulların görevidir.

Eğitim, her şeyden önce plânlı ve programlı bir etkinliktir. Toplumların geleceği, yeni yetişen neslin eğitim durumuna göre şekillenmektedir. Bu yüzden öğrencilerin bütün yönlerini geliştirmeyi hedefleyen okul, dinin dünya görüşünü ve temel ilkelerini yetiştirmekte olan bireylere tanıtmak, onlara, gerçeğin dinî açıdan nasıl yorumlanacağı konusunda bilgi vermek durumundadır. Çünkü okul, öğrencilerin din ile ilgili sorularını görmezden gelemez. Bu nedenle, dinin en sağlıklı öğretileceği kurumun okul olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

¹⁵ Davut Dursun, *Osmanlı Devletinde Siyaset ve Din*, (İstanbul: İşaret Yay., 1992), s. 41-42.

¹⁶ Mustafa Aydın, *Kurumlar Sosyolojisi*, (Ankara: Vadi Yay., 1997), s. 112-113.

Din eğitimi ilk olarak ailede başlar. İnsanlar dine dair ilk bilgileri burada öğrenirler. İnsanın tüm hayatına yön verecek olan dinin belirlenmesinde en büyük pay aileye düşmektedir. Aileden sonra insanlar daha ayrıntılı ve kapsamlı din eğitimini örgün ve yaygın nitelikteki eğitim kurumlarında görürler. Bütün diğer dersler gibi din dersi de öğrencilerin gerekli bilgi, beceri ve anlayışı kazanmalarına, kişiliklerini geliştirmelerine yardım eder. Din dersi diğer derslerle birlikte, çocukların ve gençlerin kültürel mirasımızı anlamalarına katkıda bulunur. Onların sosyalleşmelerini ve kültürü geliştirecek bireyler olarak yetişmelerini sağlamaya çalışır.¹⁷

Eğitimin genel hedefleri doğrultusunda okullardaki din eğitiminin amaçları üç açıdan ele alınabilir. Bunlar insanî, kültürel ve toplumsal amaçtır.

İnsanî amaç, genel eğitimin insanı tüm yönleri ile bir bütün olarak yetiştirme görevinden kaynaklanmaktadır. İnsan, hayatı yorumlamak ve yaşantısına bir anlam kazandırmak ihtiyacındadır. İnsanın bu duygusunun karşılanması, doyurulması ve geliştirilmesi gereklidir. Bu anlamda İslâm dininden gelen cevaplar, kişilere verilmek durumundadır.

Kültürel amaç, sahip olduğumuz kültürü büyük ölçüde etkilemiş olan İslâm dinini yetiştirmekte olan nesle tanıtmaktır. Edebiyatımızda, musikimizde, davranış ve konuşma biçimimizde dinle ilgili motifler, sembolik ifadeler ve çok yönlü izler vardır. Dini öğrenip bilmek, bütün bunları anlamak için kaçınılmazdır.

Toplumsal amaç, davranışlarını tanımak durumunda olduğumuz toplumsal çevreye İslâm ahlâkı yolu ile yaklaşabilmektir. Hangi görevde ve sosyal faaliyette bulunursak bulunalım, arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerinde bile davranışlarımıza yön veren inanışları tanımak ve onları hesaba katmak durumundayız. Bu bakımdan sadece kendi inandığımız

¹⁷ Mualla Selçuk, "Din Öğretimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir mi?", *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, (İstanbul: MEB Yayınları, 2000), s. 207.

dini değil, çevremizde yaşayan dinleri de tanımak ve hesaba katmak durumundayız. Türk vatandaşı olan herkes, Türkiye’de yaşanan dinler hakkında bilgi sahibi olmak durumundadır. Zaten din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi öğretim programlarında bu bilgilere yer verilmektedir.¹⁸

Okullardaki din eğitiminin çoğunlukla bireylerin sosyal hayatı anlamalarına dönük olduğu söylenebilir. Bu çerçevede okullardaki din eğitiminin hedeflerini şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Kendini gerçekleştirmede dinin katkısından yararlanma,
2. Toplumsal hayatın dinî boyutuna uyum sağlama,
3. Dinin evrensel boyutunu kavrayabilme,
4. Dini aslına uygun olarak doğru öğrenme,
5. Kültürün dinî boyutunu algılayıp benimseyerek onu ilerletecek güce sahip olma,
6. Ahlakî alanda dinin katkılarından faydalanma,
7. Dinin veya dinlerin tarihi tecrübesinden ve birikiminden yararlanma,
8. Bedensel, ruhsal, zihinsel ve ahlakî alt yapılarını uyumlu şekilde geliştirme,
9. Tam bir sorumluluk bilinci kazandırma,
10. Özgürlüğü doğru olarak kullanma,
11. Toplum hayatına sorunsuz (doğru) katılma,
12. Kişiliğin gelişmesini sağlama,
13. Bunları davranış haline getirip, kişisel hayatına, topluma ve bütün insanlara yansıtma ve bunu bilinçli olarak yapma.¹⁹

Yukarıdaki maddelerin çoğunluğunda bireylerin sosyal hayata hazırlanmasına dönük hedefler yer almaktadır. Örnek olarak bireylerde oluşturulması hedeflenen kendini gerçekleştirme, aslında sosyal hayat

¹⁸ Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, (Ankara: Gün Yayıncılık, 1998), s. 68.

¹⁹ Süleyman Hayri Bolay, Kazım Sarıkavak, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2001), s. 37.

içinde kimliğini kazanmış bireyi ifade etmektedir. Sosyal anlamda insan olmak, insanın kendini gerçekleştirmesinin ön şartıdır. Kendini gerçekleştirmenin bir diğer şartı da toplum tarafından kabul edilmedir. Toplum, kendi değerlerini bireylerde gördüğü vakit onu tanır. Toplumun en önemli değerlerinden biri de din olduğuna göre yeni neslin dini tanınması gerekir. Bu da din eğitiminin hedefleri arasındadır.

Okullarımızdaki din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinde namaz, zekat, oruç ve hac gibi ibadetlerin öğretimi ile sosyal anlamda öğrencilerin, içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamaları hedeflenmektedir. Öğrencilerin toplumu tanımaları için toplumun dinini, dinin inanç, ibadet, ahlâk gibi her alandaki hükümlerini yeterli derecede bilmeleri önemlidir. Ancak bu bilgilerle donanmış öğrenciler, başarılı bir dini sosyalleşme geçirmiş bireyler olacaktır.

Toplumsal beklentiler doğrultusunda okullardaki din eğitiminde dinin iyiye, doğruya, kötüye, yanlışta ait hükümlerinin değer eğitimleri yoluyla öğrencilere kazandırılması da amaçlanmaktadır. Örneğin hırsızlık yapmanın, yalan söylemenin İslâm'a aykırı olduğu; insanlara yardım etmenin, büyüklere saygı göstermenin İslâm'ın emri olduğunu öğrenen bireyler elbette topluma daha doğru şekilde uyum sağlayacak ve yaşantısında bu yönde olumlu değişiklikler olacaktır.

Din öğretiminin sosyal yönlerinden birisi de öğrencilere Türkiye'deki farklı dini anlayışlar hakkında bilgiler vererek onları yaşanan hayatla daha irtibatlı hale getirmesidir. Zira yetişmekte olan nesillerin, farklı dini anlayışların tarihsel sebeplerinin ve toplumsal tezahürlerinin farkında olarak yetişmesi, toplumsal barışa çok önemli bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca aynı ders içerisinde, farklı dini yorumları benimseyen çocukların, birbirlerinin kültürleri hakkında bilgi sahibi olup anlamaya çalışmaları, özellikle Alevilik ve Sünnilik konusunda oluşan veya oluşturulan önyargıların aşılmasına da katkı sağlayacaktır.

Din öğretiminin sosyal yönleri arasında programlarının mezhepler üstü ve aynı zamanda dinler açılımlı olarak hazırlanarak, bir anlamda

toplumsal gerçekliği yansıtmayı hedeflemesi de sayılabilir.²⁰ Ülkenin yapısı ve tarihi tecrübeleri itibarıyla din öğretimi programlarının birleştirici ve dini anlayışları kapsayıcı bir nitelikte hazırlanması, devletin, toplumsal yapının farklılıklarına bakış açısını sembolik olarak da olsa ifade etmesi adına çok önemlidir. Özellikle yaşanan dönemde, toplumsal problemlerin aşılması, toplumsal barış sürecinin sağlanması adına bunun bir gereklilik olduğu ifade edilebilir.

Toplumsal gerçekliğin bir yansıması olarak Aleviliğin din kültürü ve ahlak bilgisi müfredatına dâhil edilmesi de sosyal anlamda önemli bir gelişmedir. Özellikle toplum içerisinde Alevilerle Sünniler arasında sözlü gelenekten gelen ve eksik bilgiye dayalı hatalı bakış açılarının giderilebilmesi ve aynı çatı altında barış içerisinde yaşanabilmesi, birbirini doğru bilgilerle tanımak ve anlamakla mümkün olacaktır. Bu anlamda din kültürü ve ahlak bilgisi dersi, ifade edilen işlevselliği ile çok önemli bir görev de üstlenmiş olacaktır. Zira Türk eğitim sistemi içerisinde farklı dini geleneklere mensup ancak aynı sıralarda eğitim görmekte olan genç neslin hem kendi dini anlayışını hem de farklı dini anlayıştaki arkadaşlarını, ortak noktalara vurgu yaparak, tanınması ve anlamasını sağlayacak bir işlevselliğe sahip başka ders bulunmamaktadır.

Sonuç

İlâhiyatçılar, filozoflar ve sosyal bilimciler dini farklı şekillerde tanımlamışlardır. Tanımlardaki farklılık, dinin çok yönlü olmasından ve tanımlayıcıların kendi bakış açılarını yansıtılmalarından kaynaklanmaktadır. Sosyolojik manada din, bireyin kendini tanınması, hayatını anlamlandırması ve diğer insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmesini sağlayan sistemin adıdır. Kaynağı ilâhi olsun ya da olmasın, her çağda insanlar mutlaka bir dine inanmışlar, inandıkları

²⁰ MEB., s. 10.

dinin öğretilerini öğretim yoluyla yetişmekte olan nesle tanıtma ihtiyacı duymuşlardır. İşte bu ihtiyaçtan doğan din eğitimi, inanılan din ile ilgili bilgilerin bireylere öğretilmesi ve onlarda dinî bilinçlenmenin sağlanması süreci şeklinde tanımlanabilir. Bir başka ifade ile din eğitimi, dinin bireysel ve sosyal bir gerçeklik olarak öğretime konu edilip, din kültürünün yetişmekte olan nesle aktarılması ve bireylerde dini kişiliğinin geliştirilmesi faaliyetidir.²¹

Özellikle ilk ve ortaöğretim kurumları, bireyleri sosyal hayata hazırlama açısından önem taşımaktadır. Zira küreselleşen dünyanın karmaşık toplumsal yapıları içerisinde, sosyal süreçlerin sistemli bir şekilde ele alındığı yerler bu kurumlardır. Bu kurumlar içerisinde diğer derslerle birlikte din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi de işlevsel olarak, öğrencilerin topluma, toplum kültürüne ve değerlerine uyum sağlayarak, toplumsal görev ve sorumluluklarının bilincine erişmelerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Dünya ve Türkiye şartları içerisinde geliştirilen din eğitimi programlarının çerçevesi Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda çizilmektedir. Bu doğrultuda din eğitimi programlarının temel ilkelerinde ve genel amaçlarında öğrencilerin sosyal hayata hazırlanmasına dönük pek çok ifade yer almaktadır. Ayrıca, okullardaki din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin, öğrencilerin sosyalleşmesine olumlu katkı yapacak niteliklere sahip olduğu da düşünülmektedir. Zira dersin iki temel unsuru olan din ve ahlak, kültürün temel unsurlarından olup toplumsal uyum için olmazsa olmaz parçalarıdır. Ayrıca din, birçok işleviyle temel sosyalleştirici kurumlardan sayılmıştır.

Son olarak, din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi eğitimi programlarının, toplumdaki farklı dini anlayışlar göz ardı edilmeden kuşatıcı bir anlayışla geliştirilmiş olması da önem arz etmektedir. Aynı

²¹ Hüseyin Yılmaz, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, (İstanbul: İnsan Yay., 2003), s. 69-70.

durum farklı dinlere yer verilmesinde de görülmektedir. Bu ise, din kültürü ve ahlak bilgisi müfredatının toplumsal uzlaşısı ve bireylerin toplumla sağlıklı bir şekilde uyum sağlamaları noktasında yadsınamaz bir işlevi yerine getirdiğini göstermektedir.

Kaynakça

- Aydın, Mustafa, *Kurumlar Sosyolojisi*, Ankara: Vadi Yayınları, 1997.
- Berger, Peter L., *Dini Kurumlar*, çev: Adil Çiftçi, İzmir: Anadolu Yayınları, 1999.
- Bilgin, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara: Gün Yayıncılık, 1998.
- Bolay, Süleyman Hayri ve Kazım Sarıkavak, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2001.
- Durkheim, Emile, *Dini Hayatın İbtidai Şekilleri*, çev: Hüseyin Cahit, İstanbul, 1923.
- Dursun, Davut, *Osmanlı Devletinde Siyaset ve Din*, İstanbul: İşaret Yayınları, 1992.
- Eliade, Mircea, *Dinin Anlamı ve Fonksiyonu*, çev: Mehmet Aydın, Konya, 1995.
- Freyer, Hans, *Din Sosyolojisi*, Ankara: Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Yayınları, 1964.
- Hökelekli, Hayati, *Din Psikolojisi*, Ankara: TDV Yayınları, 1993.
- Okumuş, Ejder, *Toplumsal Değişme ve Din*, İstanbul: İnsan Yay., 2003.
- MEB., *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programı*, Ankara: MEB Yayınları, 2010.
- Ülgener, Sabri, *Zihniyet ve Din*, İstanbul: Derin Yayınları, 2006.
- Selçuk, Mualla, "Din Öğretimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir mi?", *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, İstanbul: MEB Yayınları, 2000.
- Sezen, Yümni, *Sosyoloji Açısından Din*, İstanbul: İFAV Yayınları, 1993.
- Vrijhof, "Din Sosyolojisi Nedir?", *Din Sosyolojisi*, Ankara: Vadi Yayınları, 1998.
- Wach, Joachim, *Din Sosyolojisi*, İstanbul: MÜİF Yayınları, 1995.

Weber, Max, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, çev: Zeynep Aruoba, İstanbul: Hil Yayınları, 1985.

Yılmaz, Hüseyin, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2003.

Künye:

Çekin,AbdulkadirSedat, “Din ve Eğitimin Toplumsal Yönu Üzerine Değerlendirmeler”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi II*, (2013):36-48.